THE ISRAELITE PRESS The only Jewish Newspaper in Western Canada.

ווארט אידישע

Office and Place of Business: New Israelite Press Bldg., 165 Selkirk Ave. East
Published daily except Saturday and Sunday
ENTERED AS SECOND-CLASS MAIL MATTER AT OTTAWA
Subscription: $6.00 per year
Established 1910 Phones: 55 409—52 213
Winnipeg — Manitoba

די ווינטרויבן זיינען אלצאיינס זויער...

ס'איז דא א באוואוסטע פאבל ביי קרילאוון: א הונגעריקע פוקס איז אריין אין א ווייגנארטן. און אירע הונגעריקע אויגן האבן זיך צעברענט קוקנדיק אויף די רייפע זאפטיקע ווייגנטרויבן. זי האט זיך געדרייט אהין און אהער, אבער זי האט בשום אופן ניט געקאנט דערלאנגען די ווייגנטרויבן פון די ביימלאך. האט זי א הונגעריקע און פארצווייפלטע פארלאזן דעם ווייגנארטן. אבער מיט א טרייסט: "עס, די ווינטרויבן זיינען אלצאיינס גרין און זויער, און מען קאן זיי אין מויל ניט נעמען".

די הונגעריקע אידן פון פוילן קאנען איצט אויך האבן די זעלבע טרייסט. טויזנטער פויילשע אידן האבן זיכער אויסגעקוקט זייערע אויגן אויף די פינסטער בלאטעס, ווענן וועלכע מען האט עפעס געהאט אויסגעטראכט. אז די פוילישע רעגירונג וועט אוועקגעבן צו אידן. א צאל אידישע פירער האבן געהאלטן אין איין טענה'ן. אז די בלאטעס זיינען בלאטע, אבער הונגעריקע אידן האבן זיך ווארשיינלאך שטארק ניט צוגעהערט צו זיי, — ווי שלעכט די בלאטעס זאלן ניט זיין. קאנען זיי ניט זיין ערגער ווי דער טעמפער וויינקל. אין וועלכן זיי זיינען פארטריבן געוואָרן.

אבער איצט איז שוין דער עניין קלאר. די אידישע פירער האבן געמאכט א טעות: די בלאטעס זיינען גאר קיין בלאטעס ניט. אז ניט וואלט די פוילישע רעגירונג ניט געווען אזוי פארארגערערט אין זיי, און זי וואלט ניט געהאלטן זיי אין רעזערוו פאר די פאליאקן. וואלטן זיי געווען אמת'ע בלאטעס. וואלט זי מן'הסתם זיי דוקא אוועקגעגעבן צו די אידן. — און זאל די וועלט זעען איר גוטסקייט און בריטהארציקייט . . .

און איצט זיינען שוין די אידישע פירער אין א געוויסער מאס גע־רעכט. ווען זיי דערקלערן, אז די פאליעסיער בלאטעס זיינען ניט קיין וויכ־טיקער ענין וואס מען זאל זיך נעמען צום הארצן, — "די ווייגנטרויבן זיינען אלצאיינס זויער".

אמת, דער פוילישער לאנד רעפארם מיניסטער פארזיכערט. אז די רעגירונג וועט חלילה ניט מאכן קיין דיסקרימינאציעס קעגן וועלכער ס'איז נאציאנאליטעט אין דער קאלאניזאציע פון די בלאטעס. ווען זיי זאלן אויס־געטרייקגען ווען לויט'ן פראיעקטירטן פלאן. אבער וואו סיידן מאכט די פוילישע רעגירונג וועלכע ס'איז דיסקרימינאציעס קעגן אידן? חלילה. עס קומט בלויז פון זיך אליין אויס. אז וואס די רעגירונג זאל ניט טאן לטובת דער באפעלקערונג איז דאס ניט חל אויף אידן, און אז וואו עפעס א נייע לאסט. א נייע גזרה. רוקן זיך אונטער די אידן צו נעמען עס אויף זייערע פלייצעס . . .

מיר דיינקען אבער ניט. אז די אידישע פירער אין פוילן זייענען פול־שטענדיק געדענקט וואס זיי מאכן דעם גאנצן עניין צו קליין גלעם. פאר די פוילישע אידן איז פון גוואלדיקער וויכטיקייט צו האבן צווישן זיך אן אנרי־קלטורלן עלעמענט. און די אידן דארפן קעמפן פאר זייער רעכט אויף באדן. פונקט ווי זיי דארפן קעמפן פאר רעכט אויף ארבעט בכלל.

נו, עס איז ניט ווארשיינלאך אז די פוילישע רעגירונג זאל געבן אידן ערד? איז אבער סיידן דער אידישער קאמף פאר רעכט אויף אנדערע עקע־נאמישע געביטן אזוי דערפאלגרייך? און קיינער וועט דאך ניט זאגן, אז די אידן דארפן אויפגעבן דעם קאמף. ווייל זיי קאנען אלצאיינס גארנישט ניט דערגרייכן. זיי מוזן דערגרייכן, ווייל אנדערש מיינט עס אונטערגאנג!

ווייניפענס פינאנציעלע פראבלעם

די מוניציפאלע קאמיסיע וואס האט געזוכט מיטלען ווי צו דעקן דעם שטאטיקן דעפיציט, האט ניט געקאנט געפינען קיין אנדער מיטל, ווי א הלואה. זי האט אויך גוטגעהייסן דעם פלאן פון א הכנסה שטייער, וואס וועט אבער ניט דעקן מער ווי א טייל פונ'ם דעפיציט.

א הלוואה פאר א לויפנדיקן דעפיציט איז זיכער ניט קיין געזונטער פינאנציעלער מיטל, אבער קיין אנדער אויסוועג איז ניט געווען: די שטאט, ווי עס איז געווארן קלאר, קאן ניט ארויפלייגן קיין נייע שטייערן אן צו ברייגנגען שאדן פאר דער אנטוויקלונג פון דער שטאט און אן צו פארקלענערן די הכנסות פון שטאט אויף וועלכע ס'איז אנדערע געביטן.

דער געוויינלאכער מיטל, צו האכערן די "מיל רייטס" (דעם לאנד שטייער) קאן קיין גוטס ניט ברייגנגען. עס פירט ניט צו קיין פארגרעסערטער הכנסה פון דעם קוואל. נאר צו דעם, אז די בירגער זאלן בלייבן מער שולדיק פאר שטייערן, אדער זיי זאלן צוואוואנדערן זייער לאנד צו דער שטאט.

דער פראיעקטירטער שטייער אויף באליייכטונג און וואסער בילט וואלט געבראכט א סך שאדן דער שטאט. דאס וואלט באשריינקט דעם גע־ברויך פון די צוויי וויכטיקע גוטשווענדיקייטן, און די שטאט איז פאראינטע רעסירט אין וואס א גרעסערן פארברויך פון וואסער און באזונדערס פון עלעקטריציטעט. אויצט, ווען די סיטי היידרא פארענדיקט איר נייע סלייוז פאלס סטאנציע. ביליקע עלעקטריציטעט איז בכלל דער גרעסטער אקטיוו פון ווינניפעג און איר צוציאונג קראפט פאר נייע אינדוסטריעס, און זי קאן מער פארלירן ווי געווינען פון געהעכערטע עלעקטרישע "רייטס".

צוליב די און צוליב אנדערע טעמים האט מען געמוזט אויפגעבן אויך אנדערע שטייער פראיעקטן, און מען האט געמוזט אנגעמען דעם חלואה פראיעקט. ארויסגייענדיק פונ'ם שטאנדפונקט, אז די איצטיקע לאגע איז אן אויסערגעוויינלאכע, און אז ווען די רעגירונג זאל ניט טאן לטובת שטאט ניט זיין שווער צו ספארווען זיך מיט דעם חוב. ס'איז ווי א פריוואט־טע פערזאן וואלט געהאנדלט אין אזא דרינגענדיקער לאגע: מען באראגט אביסל ביז די צייטן ווערן בעסער.

מיר דיינקען אבער ניט. אז די אידישע פירער אין פוילן זייענען פול־שטענדיק געדענקט וואס זיי מאכן דעם גאנצן עניין צו קליין גלעם. פאר די פוילישע אידן איז פון גוואלדיקער וויכטיקייט צו האבן צווישן זיך אן אנרי־קלטורלן עלעמענט. און די אידן דארפן קעמפן פאר זייער רעכט אויף באדן, פונקט ווי זיי דארפן קעמפן פאר רעכט אויף ארבעט בכלל.

נו, עס איז ניט ווארשיינלאך אז די פוילישע רעגירונג זאל געבן אידן ערד? איז אבער סיידן דער אידישער קאמף פאר רעכט אויף אנדערע עקע־נאמישע געביטן אזוי דערפאלגרייך? און קיינער וועט דאך ניט זאגן, אז די אידן דארפן אויפגעבן דעם קאמף. ווייל זיי קאנען אלצאיינס גארנישט ניט דערגרייכן. זיי מוזן דערגרייכן, ווייל אנדערש מיינט עס אונטערגאנג!

נייעסן, וואס זיינען א ווארנונג

ווען אלע מענשן וואלטן געלייענט צייטונגען, און ווען צייטונגס לע־זער וואלטן געשיינקט מער אויפמערקזאמקייט צו די נייעסן וואס זיי לייענען, וואלטן א סך עקסידענטן געקאנט אויסגעמידן ווערן און א סך לעבנס וואלטן געראטן ווערן.

פארהעלטנסמעסיק אפט פאסירן פאלן וואס קליינע קינדער בריען זיך אפ אין זודיקע וואסער. ווען א מאמע לייענט ווענן אזא פאל און שיינקט דעם איר אויפמערקזאמקייט. ווען זי מער ניט לאזן קיין זודיקע וואסער אויף אזא ארט. וואו איר קינד קאן דערינען אפבריען זיך.

אין די צייטונגען ווערט באריכטעט אפט ווענן אומגליקס פאלן פאר־אורזאכט פון באנצן זיך מיט קעראסין (אדער נאך ערגער, מיט גאזאלין). ביים איינהייצן אויוונס. דאס א געפערלאכע פראקטיק, וואס קאסט יעדן יאר א סך לעבנס. ליידן און מאטעריעלע פארלוסטן. אבער דאך העלפן ניט די ווארנונגען, און אומגליקן פאסירן וויטער.

אפשר איז דאס דערפאר, ווייל די, ביי וועמען אזעלכע סארטן אומ־גליקן פאסירן, באלאנגען צו ארימע און אומוויסנדיקע עלעמענטן, וואס לייע־נען בכלל ניט קיין צייטונגען.

אזעלכע נייעסן האבן אבער געדארפט פארשפרייט ווערן אויף וועלכן ס'איז אופן אזוי, אז אלע זאלן פון זיי הערן.

דער פאטער פון מערב קאנאדער הארטע ווייץ

פון ש. קאפלאן

צוויי צעבראכענע מזבחות שטייען איצט אין קאנאדע. זייער נאטען איז מענשן־פליים און די העכסטע מענשלאכע קולטור רעלע דערגרייכונג. טויזנטער ברייגנען נאך היינט אויף זיי קרבנות, מיליאנען שטרעקן האפענונגסלאז אויס צו זיי טאג איין טאג אויס צו זייערע ליידיקע, ביי־נערדיקע הענט, און דאס וויכטיקסטע און הייליקסטע פון דער מאדערנער קולטור, — די געבוטן אוצרות פון קאנאדער הארטע ווייץ — ווערן אפגעשווענקט!

אויף סיין רייזיג אינבער דער וועסט, אלס פעלד ארבייטער פון אידישן אימיגראנטן הילפס פאראיין, האב איך באווסט די פארען פון מר. בראנשטיין, נעבן קעסטאן, סאסק. דער איד האט דרך אנב באקומען דעם דרינטן פרייז פון דער פראווינץ סאס־קאטשעוואן פאר פארמינג. ער האט מיר אויסדערציילט זיין נאנצע געשיכטע, ווי אזוי ער האט אין משך פון איבער 30 יאר דערוואכן און קולטיווירט זיינע 1500 אקער לאנד, באפרייט זיי פון בוש און דערפירט צו א בליענדן צושטאנד. כדי איך זאל פארשטיין ווי עס אפצושאצן האט ער מיך ארינגענומען דעם טייך און געוויזן די שכנ'ישע "אינדיאן רעזערוויישן", וואס ליגט נאך היינט אין א פרימיטיוון צושטאנד פון ששת ימי בראשית, באדעקט מיט בוש. ער האט מיר געוויזן זיינע פערד און בהמות, זיינע הינער, מאשינען, געבייודעס און אלעס מיט וואס ס'קען זיך גרויסן א מאדערנער פארמער, ביז ער האט מיר צוגעפירט צו זיין שענסטן אוצר, צו זיין ווייץ שפייכלער.

ער האט אים ברייט געעפנט און א זאג געטאן: "אט דא ליגט א בארג מיט גין גאלד"! מיט צערטלאכקייט פון א פאס־טער, וועלכער פירט זיין האנט איבער'ן קעפל ווייכע האר פון זיין בן יחיד, האט ער סכדר געזונקען זיין האנט פלאך אין דער קופע ווייץ, יעדעס מאל ארויסגענו־מען א פאר צענדליק קערנדלאך, זיי אי־ברגעגלייכן און געצאצקעט זיך מיט זיי ווי מיט דימענטן. "ווען איר וואלט וויסן וואס פאר א ווייץ דאס איז? ביי געטרעס ניט עס ניט אין דער וועלט, זיי וועלן קיין מאל ניט קאלע ווערן, זיי קאנען ליגן אזוי צענדליקער יארן, — זעט! קיין איין שטויבעלע וועט איר צווישן זיי ניט גע־פינען. זעט ווי הארט זיי זיינען, ווי שטיינדלאך! דא ליגן צוויי טויזנט בושל ווייץ, אבער וואס הלעפט עס, פארקויפן קען מען עס ניט, מיר קאסט דער דרשען אליין 11 סענט א בושל און פראנקא עלעוויטער קען איך באקומען פאר זיי 24 סענט. אפליפערן זיי אויף דעם פריי־הייסט וואיגירן די נאנצע ווירטשאפט, דאס הייסט, אז ס'ליינט זיך ווייטער ניט צו זייען, דאס הייסט איבערלאזן די פעלדער פוסט, לאזן זיי ווייטער באדעקט ווערן מיט בוש, דאס הייסט אומבריינגען 30 יאר ארבעט! לאז דאס ליגן, און לא־מיר האפן אויף בעסערע צייט!" ער האט א שווערן זיפץ געטאן, שווייגנד האט ער ארויסגעפירט די מערד צוריק פון שטאל, זיי שנעל איינגעשפאנט אויף אויטאמאטישע אויטאמאבילן, אויף אן אויטאמאטישן אויפגעפארן צוריק קיין קעמסאק, מיט וואס קאן מען טרייסטן דעם אידישן כהן פון קאנאדער מוטער ערד?

איך האב זיך באלד דערמאנט, אז די טעג איז דער פאטער פון די קאנאדער ווייץ, דר. מאקאי, אלט צוויי־דריטל 92 יאר. איר זייט דאך ניט איינער, האב איך אים געטרייסט, — צרות רבים חצי נחמה, אבער ווי דארף זיך איצט פיל־דער אלטער מאקאי, וועמעס גרעסטע ווערק ווערט איצט צעטראטן? פרואוטא ויף איין מי־נוט זיך אפטונקען אין נחינס בי קאס־נשמה, וועט איר אין דעם נעפינען א שטי־קעל טרייסט און אפשר אויך מוט און אויסדויער דורכצושלעפן דעם שווערן קרי־זיס. אין ביי אונז איז אוועק א לאנגער שמועס אויף דער היסטארישער טעמע.

די דאזיקע געשיכטע דארף וויסן ניט נאר יעדער פארמער, נאר אויך יעדער קאנאדער בירגער, זי לייענען זיך ווי א שפאנענדער רומאן, וואס איידלט דעם מענשן און ניט אים כח און גייסט צו באר־הערשן די ווילדע נאטור און צו מאכן זיי אונטערטעניק — דאס איז זי געשיכטע פון דעם געבורט פון קאנאדער הארטע ווייץ. א סך האב איך אין דער פראגע גע־לערנט פון רעדזשיינער "יקא" באאמטן, מר. ראזנבערג.

מיט א יאר 60 צוריק איז די היינטיקע גאלדערנע וועסט געווען אן אומפרוכטבא־רע פרעריי. אין 1870 יאר האט דער ענג־לישער רעגירונגס עקספערט, וועלכער האט וויינסנשאפטלאך אויסגעפארשט מערב קאנ־נאדע, איינגעפונען, אז די גרויסע פריירי מוז אויף אייביק בלייבן אין איר ווילדן צושטאנדן, אז זי טויג לחלוטין ניט פאר קאלאניזאציע.

דער רעגירונגס עקספערט האט אין א געוויסן זין נעהאט רעכט. ער האט אויס־געפארשט, ווען עס קומט דער ערשטער פראסט אין הארבסט און ווען דער לעצטער פרילינג, און האט פעסטגעשטעלט, אז די ערד ווערט אין וועסט קאנאדע מאפרפארן אין נאוועמבער, אפטמאל פריער און לאזט אפ אין אפריל. אקערן קאן מען מיט פון מיטן אפריל ביז ענדע סעפטעמבער.

דער עקספערט פון ענגלאנד האט אויס־גערעכנט, אז מערב קאנאדע איז פריי פון פראסט ס'ה 90 טעג. זייענדיק א סקאט־לענדער, וואו די קליימאטישע באדינגונגן זיינען כמעט די זעלבע און אפשר נאך ריינסטיקערע צוליב דער ווירקונג פון וואַ־רימען "גאלף שטראם". האט ער געוואוסט, אז אין אזא גענגס דארף ווייץ האבן צו וואקסן ארום 110—120 טעג. דאריבער האט ער באשלאסן, אז אין מערב קאנאדע קאן נאר וואקסן האבער אן גערשטן, פון וואס א גרויסע צאל פארמערס אויף אן אומענדלאכן שטח ערד וועלן קיין לעבן ניט קאנען מאכן. דער רעגירונגס עקספערט איצט צעטראטן? פרואוטא ויף איין מי־נוט זיך אפטונקען אין נחינס בי קאס־נשמה, וועט איר אין דעם נעפינען א שטי־קעל טרייסט און אפשר אויך מוט און אויסדויער דורכצושלעפן דעם שווערן קרי־זיס. אין ביי אונז איז אוועק א לאנגער שמועס אויף דער היסטארישער טעמע.

די דאזיקע געשיכטע דארף וויסן ניט נאר יעדער פארמער, נאר אויך יעדער קאנאדער בירגער, זי לייענען זיך ווי א שפאנענדער רומאן, וואס איידלט דעם מענשן און ניט אים כח און גייסט צו באר־הערשן די ווילדע נאטור און צו מאכן זיי אונטערטעניק — דאס איז זי געשיכטע פון דעם געבורט פון קאנאדער הארטע ווייץ. א סך האב איך אין דער פראגע גע־לערנט פון רעדזשיינער "יקא" באאמטן, מר. ראזנבערג.

מיט א יאר 60 צוריק איז די היינטיקע גאלדערנע וועסט געווען אן אומפרוכטבא־רע פרעריי. אין 1870 יאר האט דער ענג־לישער רעגירונגס עקספערט, וועלכער האט וויינסנשאפטלאך אויסגעפארשט מערב קאנ־נאדע, איינגעפונען, אז די גרויסע פריירי מוז אויף אייביק בלייבן אין איר ווילדן צושטאנדן, אז זי טויג לחלוטין ניט פאר קאלאניזאציע.

דער רעגירונגס עקספערט האט אין א געוויסן זין נעהאט רעכט. ער האט אויס־געפארשט, ווען עס קומט דער ערשטער פראסט אין הארבסט און ווען דער לעצטער פרילינג, און האט פעסטגעשטעלט, אז די ערד ווערט אין וועסט קאנאדע מאפרפארן אין נאוועמבער, אפטמאל פריער און לאזט אפ אין אפריל. אקערן קאן מען מיט פון מיטן אפריל ביז ענדע סעפטעמבער.

דער עקספערט פון ענגלאנד האט אויס־גערעכנט, אז מערב קאנאדע איז פריי פון פראסט ס'ה 90 טעג. זייענדיק א סקאט־לענדער, וואו די קליימאטישע באדינגונגן זיינען כמעט די זעלבע און אפשר נאך ריינסטיקערע צוליב דער ווירקונג פון וואַ־רימען "גאלף שטראם". האט ער געוואוסט, אז אין אזא גענגס דארף ווייץ האבן צו וואקסן ארום 110—120 טעג. דאריבער האט ער באשלאסן, אז אין מערב קאנאדע קאן נאר וואקסן האבער אן גערשטן, פון וואס א גרויסע צאל פארמערס אויף אן אומענדלאכן שטח ערד וועלן קיין לעבן ניט קאנען מאכן. דער רעגירונגס עקספערט איצט צעטראטן? פרואוטא ויף איין מי־נוט זיך אפטונקען אין נחינס בי קאס־נשמה, וועט איר אין דעם נעפינען א שטי־קעל טרייסט און אפשר אויך מוט און אויסדויער דורכצושלעפן דעם שווערן קרי־זיס. אין ביי אונז איז אוועק א לאנגער שמועס אויף דער היסטארישער טעמע.

די דאזיקע געשיכטע דארף וויסן ניט נאר יעדער פארמער, נאר אויך יעדער קאנאדער בירגער, זי לייענען זיך ווי א שפאנענדער רומאן, וואס איידלט דעם מענשן און ניט אים כח און גייסט צו באר־הערשן די ווילדע נאטור און צו מאכן זיי אונטערטעניק — דאס איז זי געשיכטע פון דעם געבורט פון קאנאדער הארטע ווייץ. א סך האב איך אין דער פראגע גע־לערנט פון רעדזשיינער "יקא" באאמטן, מר. ראזנבערג.

מיט א יאר 60 צוריק איז די היינטיקע גאלדערנע וועסט געווען אן אומפרוכטבא־רע פרעריי. אין 1870 יאר האט דער ענג־לישער רעגירונגס עקספערט, וועלכער האט וויינסנשאפטלאך אויסגעפארשט מערב קאנ־נאדע, איינגעפונען, אז די גרויסע פריירי מוז אויף אייביק בלייבן אין איר ווילדן צושטאנדן, אז זי טויג לחלוטין ניט פאר קאלאניזאציע.

דער רעגירונגס עקספערט האט אין א געוויסן זין נעהאט רעכט. ער האט אויס־געפארשט, ווען עס קומט דער ערשטער פראסט אין הארבסט און ווען דער לעצטער פרילינג, און האט פעסטגעשטעלט, אז די ערד ווערט אין וועסט קאנאדע מאפרפארן אין נאוועמבער, אפטמאל פריער און לאזט אפ אין אפריל. אקערן קאן מען מיט פון מיטן אפריל ביז ענדע סעפטעמבער.

דער עקספערט פון ענגלאנד האט אויס־גערעכנט, אז מערב קאנאדע איז פריי פון פראסט ס"ה 90 טעג. זייענדיק א סקאט־לענדער, וואו די קליימאטישע באדינגונגן זיינען כמעט די זעלבע און אפשר נאך ריינסטיקערע צוליב דער ווירקונג פון וואַ־רימען "גאלף שטראם". האט ער געוואוסט, אז אין אזא גענגס דארף ווייץ האבן צו וואקסן ארום 110—120 טעג. דאריבער האט ער באשלאסן, אז אין מערב קאנאדע קאן נאר וואקסן האבער אן גערשטן, פון וואס א גרויסע צאל פארמערס אויף אן אומענדלאכן שטח ערד וועלן קיין לעבן ניט קאנען מאכן. דער רעגירונגס עקספערט איצט צעטראטן? פרואוטא ויף איין מי־נוט זיך אפטונקען אין נחינס בי קאס־נשמה, וועט איר אין דעם נעפינען א שטי־קעל טרייסט און אפשר אויך מוט און אויסדויער דורכצושלעפן דעם שווערן קרי־זיס. אין ביי אונז איז אוועק א לאנגער שמועס אויף דער היסטארישער טעמע.

די דאזיקע געשיכטע דארף וויסן ניט נאר יעדער פארמער, נאר אויך יעדער קאנאדער בירגער, זי לייענען זיך ווי א שפאנענדער רומאן, וואס איידלט דעם מענשן און ניט אים כח און גייסט צו באר־הערשן די ווילדע נאטור און צו מאכן זיי אונטערטעניק — דאס איז זי געשיכטע פון דעם געבורט פון קאנאדער הארטע ווייץ. א סך האב איך אין דער פראגע גע־לערנט פון רעדזשיינער "יקא" באאמטן, מר. ראזנבערג.

מיט א יאר 60 צוריק איז די היינטיקע גאלדערנע וועסט געווען אן אומפרוכטבא־רע פרעריי. אין 1870 יאר האט דער ענג־לישער רעגירונגס עקספערט, וועלכער האט וויינסנשאפטלאך אויסגעפארשט מערב קאנ־נאדע, איינגעפונען, אז די גרויסע פריירי מוז אויף אייביק בלייבן אין איר ווילדן צושטאנדן, אז זי טויג לחלוטין ניט פאר קאלאניזאציע.

דער רעגירונגס עקספערט האט אין א געוויסן זין נעהאט רעכט. ער האט אויס־געפארשט, ווען עס קומט דער ערשטער פראסט אין הארבסט און ווען דער לעצטער פרילינג, און האט פעסטגעשטעלט, אז די ערד ווערט אין וועסט קאנאדע מאפרפארן אין נאוועמבער, אפטמאל פריער און לאזט אפ אין אפריל. אקערן קאן מען מיט פון מיטן אפריל ביז ענדע סעפטעמבער.

דער עקספערט פון ענגלאנד האט אויס־גערעכנט, אז מערב קאנאדע איז פריי פון פראסט ס"ה 90 טעג. זייענדיק א סקאט־לענדער, וואו די קליימאטישע באדינגונגן זיינען נאנצע געשיכטע. ווי אזוי ער האט אין משך פון איבער 30 יאר דערוואכן און קולטיווירט זיינע 1500 אקער לאנד, באפרייט זיי פון בוש און דערפירט צו א בליענדן צושטאנד. כדי איך זאל פארשטיין ווי עס אפצושאצן האט ער מיך ארינגענומען דעם פלאן פון א הכנסה שטייער, וואס וועט אבער ניט דעקן מער ווי א טייל פונ'ם דעפיציט.

א הלוואה פאר א לויפנדיקן דעפיציט איז זיכער ניט קיין געזונטער פינאנציעלער מיטל, אבער קיין אנדער אויסוועג איז ניט געווען: די שטאט, ווי עס איז געווארן קלאר, קאן ניט ארויפלייגן קיין נייע שטייערן אן צו ברייגנגען שאדן פאר דער אנטוויקלונג פון דער שטאט און אן צו פארקלענערן די הכנסות פון שטאט אויף וועלכע ס'איז אנדערע געביטן.

דער געוויינלאכער מיטל, צו האכערן די "מיל רייטס" (דעם לאנד שטייער) קאן קיין גוטס ניט ברייגנגען. עס פירט ניט צו קיין פארגרעסערטער הכנסה פון דעם קוואל. נאר צו דעם, אז די בירגער זאלן בלייבן מער שולדיק פאר שטייערן, אדער זיי זאלן צוואוואנדערן זייער לאנד צו דער שטאט.

דער פראיעקטירטער שטייער אויף באליייכטונג און וואסער בילט וואלט געבראכט א סך שאדן דער שטאט. דאס וואלט באשריינקט דעם גע־ברויך פון די צוויי וויכטיקע גוטשווענדיקייטן, און די שטאט איז פאראינטע רעסירט אין וואס א גרעסערן פארברויך פון וואסער און באזונדערס פון עלעקטריציטעט. אויצט, ווען די סיטי היידרא פארענדיקט איר נייע סלייוז פאלס סטאנציע. ביליקע עלעקטריציטעט איז בכלל דער גרעסטער אקטיוו פון ווינניפעג און איר צוציאונג קראפט פאר נייע אינדוסטריעס, און זי קאן מער פארלירן ווי געווינען פון געהעכערטע עלעקטרישע "רייטס".

צוליב די און צוליב אנדערע טעמים האט מען געמוזט אויפגעבן אויך אנדערע שטייער פראיעקטן, און מען האט געמוזט אנגעמען דעם חלואה פראיעקט. ארויסגייענדיק פונ'ם שטאנדפונקט, אז די איצטיקע לאגע איז אן אויסערגעוויינלאכע, און אז ווען די צייטן וועלן ווערן נארמאל, וועט דער שטאט ניט זיין שווער צו ספארווען זיך מיט דעם חוב. ס'איז ווי א פריוואט־טע פערזאן וואלט געהאנדלט אין אזא דרינגענדיקער לאגע: מען באראגט אביסל ביז די צייטן ווערן בעסער.

מיר דיינקען אבער ניט. אז די אידישע פירער אין פוילן זייענען פול־שטענדיק געדענקט וואס זיי מאכן דעם גאנצן עניין צו קליין גלעם. פאר די פוילישע אידן איז פון גוואלדיקער וויכטיקייט צו האבן צווישן זיך אן אנרי־קלטורלן עלעמענט. און די אידן דארפן קעמפן פאר זייער רעכט אויף באדן, פונקט ווי זיי דארפן קעמפן פאר רעכט אויף ארבעט בכלל.

נו, עס איז ניט ווארשיינלאך אז די פוילישע רעגירונג זאל געבן אידן ערד? איז אבער סיידן דער אידישער קאמף פאר רעכט אויף אנדערע עקע־נאמישע געביטן אזוי דערפאלגרייך? און קיינער וועט דאך ניט זאגן, אז די אידן דארפן אויפגעבן דעם קאמף. ווייל זיי קאנען אלצאיינס גארנישט ניט דערגרייכן. זיי מוזן דערגרייכן, ווייל אנדערש מיינט עס אונטערגאנג!

ווייפעניש :: :: פון יאסל דעם זייגערמאכער

א פעליעסאן וואו די פראבלעמע פון לויפעניש ווערט פארהאנדלט כמעט אויף א וויסנשאפטלאכן אופן

אלע וויינס מיר יעצט, אז אלעס וואס מיר וויינס וועגן געוויסע איינגעשאפטן פון זאכן זיינען א רעלאטיוו. אליין און פאר זיך האבן זאכן ניט קיין שום קאנקרעטע, עפעסט־באשטימטע פארמען אדער איינג־שאפטן. וואס די זאכן זאלן ניט זיין, צי איז דאס צייט, מאס אדער וואג, "ווייניג זייערע איינגעשאפטן אזוי, ווי זיי וואלטן אונז אויסגעקוקט צו זיין נאר אין באצוג צו געוויסע אנדערע זאכן, וועלכע קוקן אונז אויס צו זיין אזוי ווי זיי זיינען. די איינגעשאפטן פון די דאזיקע זאכן קאנען אבער ווערן פונקט דער היפך פון דעם וואס זיי קוקן אונז אויס צו זיין בי אנצוג צו גאנץ אנדערע זאכן וועלכע זעען אונז אויס צו זיין אזוי ווי זיי זיינען".

אט דער פשוט'ער אז קלארער אמת האט מיך געראטעוועט פון זייער אומאנ־נעגעמע רעזולטאטן, ניט אויסגעשלאפן זעלבסטמארד. הערט א מעשה:

ווען מיין חבר פייטל דער זייגערמאכער האט מיר מתרה געווען אז איך זאל זיך בעסער ניט פארטשעפן מיט מר. גרין־— ווייל מר. גרין איז א איד א בייזער, א משוגענער בעסן, א גערוועזער, שלאק, א כלב־שבכלבים, מיט איין ווארט א פאס־קודנער מענשל, — איז שוין געווען לאחר המעשה, צו שפעט, ווייל דאמאלסט האב איך שוין געהאט פאריכט מר. גרינס זיי־נערל, שוין באקומען מיינע צוויי דאלער, שוין ארויסגעגעבן אים א גאראנטע כתוב וחתום, אז זיין זייגערל מוז ביי אים גיין אן האלטן צייט א נאנץ קיילעדריק יאר, שוין מיט'ן ווארד ארויינגעדעכטן. און מר. גרין האט די גאראנטע שוין גאנץ פאר־זיכטיק צענויפגעלייגט אין שוין טיף אריינגעגרוקט אין זיין זשילעט אין שוין פארפאלן.

און אט דא הויבן זיך א מיינע צרות. אין פסוק פון דער גאראנטע שטייט געשריבן, אז דאס זייגערל מוז גיין און האלטן צייט. דערויף מאכט רש"י: מילא ניין יאק גיין. אבער האלטן צייט היכא תמצא? ווי געשיקט זיך עס? האט איר שוין אמאל געזעען א זייגערל זאל האלטן צייט? ווייל ממה נפשך, איז דאס זיי־נערל אן "אלר קאנטרי וואטש", א "סווים" מיט עס דאך זיך על־פע שכל שפעטיקן, איז עס ווידער אן "אמעריקן מעיק" מיט עס דאך לויפן. לאמיך דאס אייך אילוס־טרירן מיט א ביישפיל. לכשל, דער שטאט זייגער צייגט מיט זיינע ביידע ווייזערס אויף 12 מיינט עס דאך אז די צייט איז פונקט 12, דאן ווענט אייער "בולאווא ווריטס וואטש" ווייזן פונקט א מינוט צו 12 און אייער "עלגין פאטעק וואטש" ווענט ווייזן פונקט א מינוט נאך 12 און אפשר ווענט א דריטער זייגער מיט זיין מינוטן ווייזן פונקט א מינוט נאך 12 און אפשר ווייזזער ווענט דאן פונקט שטיין. צווישן 11 און 12 און איר ווענט ערשט ניט ווייזן צי איז אצינד פונקט 12 צי פונקט 11.

אט אזא טבע האבן אייך די זייגערלאך. עס איז שוין ביי זיי א נאטור געזעץ. ווייל אבער מר. גרין ניט וויסן פון קיין שום נאטור געזעצן, זיין זייגערל מוז אים גיין, זאגט ער, קארעקט צו דער סעקונדע און "דאטצאל". און דא הויבט זיך אן די סדרה פון לויפעניש.

מר. גרינס "עלגין פאטעק וואטש" זיי־ענדיק א פראדוקט פון אמעריקאנער פאב־ריקאציע און וועלנדיק זיין נעטריי צו די אמעריקאנער פרינציפן. האלט עס פאר שטייט זיך אין איין לויפן. און אזוי ווי מר. גרין וויל עס ניט ליידן. האלט ער אין איין לויפן צו מיר אין שאפ אריין צו רעגולירן זיין זייגערל וואס האלט אין גזלן, רוצח! וואס מוטשעט איר מיך? ! (איך מוטשע אים!)) וואס האט איר מיר "ספאיעלט" מיין "וואטשקע"? ! — וואס האט נעטראפן? קריכט מיר איבער מר. גרין, אז טרעפן האט עפעמנס א דונער אין אלע זייגערלאך מיט די זייגערמאכערס צוזא־מען! עס לויפט דאך ווידער! און נאך א מין לויפן — צוויי מינוט מיט 24 סעקונ־דעס לויפט עס אן אין א מעת לעת!

— אזוי, זאג איך, צוויי מינוט מיט 24 סעקונדעס אין פיר אין צווייצייט שעה, דאס אלעס? פע, זאג איך, שעמען מאנט איר זיך, מר. גרין! ווי א מענש מאכט עס גוואלדן! ס'לויפט זיין זייגערל! איר וואלט זיך געדארפט שעמען, זאג איך, אזוי צי ווייד. מענשן וועלן דאך מיינען הויבט ניט אן צו וויסן וואס לויפן מיינט אין אונזער מאדערנער צייט. לאמיר שוין ניט קיין גיין שוס באגריף וועגן "ספיד" און שפעטיקן. טראכט עס ווידער א מענש א הייס־בלוטיקער א בייזער, א כעסן, א היץ קאפ, א משוגענער, א פרא אדם, אז איר דיאס אדער גלאס אזוי א נערוועזער מענש, האלט זיין זייגערל ביי אים אין איין לויפן משוגענערווייז, איר פארשטייט צי ניין? איך מיין חלילה ניט צו זאגן אז . . . איר פארשטייט צי ניין . . .

מער האט מיך מר גרין שוין ניט גע־לאזט "לעקטשורן". רויט ווי א בוריק, מיט אנגענאפענע אויגן האט ער זיך וויי א ווייל־דע חיה א ווארף געטאן אויף מיר, ארויס־געכאפט זיין זייגערל, אנערופן מיך מיט כל הנעמען: קלאיעמאכער, שוסטער, וואנצנטרייבער און אזוי ווייטער און אזוי ווי אן אפנעפייערטער ארויסגלאפן פון מיין שאפ. מער האב איך שוין מר. גרינען ניט דיר אויגן געזעען

א אידישער בריליאנטן־סוחר באַ פרייט פון טויט־שטראָף

פון ווילנע מעלדעט מען וועגן א מאר־נעם פראצעס, וואס האט נעדראעט מיט טויט־שטראף אן אנגעזעענעם אידישן יור־בעליר ה' כאנין.

אין ווילנער נעגנס האט נעבושעוועט א באנדע רויבער, וואס האט דערמארדעט א פרוי פאפלאווסקא און צוגענומען ביי איר דר. מאקאי! ווי דארף זיך איצט פילן דער פאטער פון דער מערב קאנאדער ווייץ וועמען ס'איז באשערט צו דערלעבן היינ־טיקן קריזיס? ! ווער ניט ווער, ער פילט אונז מיט און אפשר איז זיין צער גרעסער פון אונזערן!

מיין פריינט איז געווארן מוטיקער, ער האט גענומען שנעלער אונטערטרייבן די פערד, ארום זיינען נעלאנן זיינע פעלדער באדעקט מיט שניי, ער האט אלע יארן שטרייגנ אפגעהיט די כללים פון זיין אל־טען רבי'ן, זיי אין צייט נעאקערט אין צייט געזייט, רעגלמעסיק איינגעהאלטן זייער באדן מיט שנאי אין זיך ווידער נעטאן אין דער בריינענדיקער מערב קאנאדער זון, די שלאנקע זאנגען ווען דיין ריין אין אויפגעקערט מען אויף שווארץ.

מיט א באזונדער פארשטענדעניש צו דער סיסטעם באציען זיך אלע אלטע אי־דישע פיאנערן פארטערס פון דער "יקא". צום גליק זיינען זיי אין נרעסטן טייל גע־וועזענע ישיבה בחורים, וועלכע